

Gyereket egyedül!

Vannak nők, akik apa nélkül vállalnak gyereket, amikor a férfi nem azért hiányzik, mert néhány év után kilépett a kapcsolatból, vagy mert a házasság, a párkapcsolat tönkrement. Ilyenkor nincs házasság, talán még szilárd viszony sem, ezek a nők, többnyire közel a negyvenhez, mégis úgy döntenek, vállalják a kisbabát, és ezzel továbbviszik az életet.

FOTÓ: FOTOLIA PORRÉK SZÁSZAMRCELL

Valójában alig tudunk róluk valamit. Nincs önálló kutatás erről az élethelyzetről, nem tudjuk, pontosan hányan vannak, növekszik-e a számuk, és egyáltalán beszélhetünk-e arról, hogy ez egy új társadalmi jelenség. Nincsenek pontos fogalmaink sem a megnevezésükre, negyvenhez közel ugyanis már csak besorolásukat tekintve „lányok”, életkoruk szerint korántsem. Akikkel találkoztam, már túl voltak néhány hosszú kapcsolaton, munkájuk volt, otthonuk, biztos egzisztenciájuk. Egyvalami hiányzott, a társ, akivel közösen vághatnának bele a gyerekvállalás csöppet sem könnyű feladatába. És még valami, ami talán még ennél is fontosabb: a hit abban, hogy ez a társ egyszer csak betoppan.

GYEREK, KAPCSOLAT NÉLKÜL

Anna, nevezzük így, negyvenöt éves, a kislánya születésekor éppen negyven volt, vagyis tényleg nem volt már ideje várni a nagybetűs igazira

– A harmincas éveim közepén jártam – meséli –, amikor elkezdtem keresni a gyerekem apját. Akkor már túl voltam több hosszabb kapcsolaton, és mivel a korábbiak is mind szakítással végződtek, úgy éreztem, nagy valószínűséggel egy későbbinek is ez lesz a sorsa. Úgy gondoltam, ha még össze is találkozom valakivel, akibe bele tudok szeretni, kicsi az esélye, hogy az a férfi mellett akar maradni, elvesz feleségül és még gyereket is akar tőlem, aki aztán meg is fogan. De ha még így is történne, valószínűleg akkor is elválnék, hiszen én már lát-

tam, hogyan működöm egy kapcsolatban. A gyerek számára pedig a válás a lehető legborzasztóbb, ami történhet. Én ezt gyerekként átéltem, egyáltalán nem kívántam a sajátomnak. Ugyanakkor az édesanyám nagyszerű nő volt, szinte egyedül nevelt fel bennünket a bátyámmal, az apám ugyanis, aki vidéken dolgozott, gyakorlatilag nem volt jelen a hétköznapiakban. Így azt láttam, hogy ezt meg-

lehet csinálni egyedül is, nem kell hozzá feltétlenül férfi! Harmincöt évesen tomboltak bennem a hormonok, nagyon csinos voltam, minden nap eljártam szórakozni, de már nem a nagy őt kerestem, hanem azt a férfit, aki a gyerekem apja lesz. Nem akartam férjhez menni, még csak kapcsolatot sem, csak gyereket! És akkor ráakadtam Tamásra, aki külföldön dolgozott, megvolt köztünk a kölcsönös vonzódás, a szimpátia, de ennél többet egyikünk sem akart. Már három éve ismertük egymást, amikor úgy éreztem, elkezdett ketyegni az a bizonyos biológiai óra, és akkor megbeszéltük, hogy legyen baba. Szerencsénk volt, mert nagyon hamar megfogant. Tamással megállapodtunk, hogy nem várok tőle semmilyen segítséget, akkor jön és megy, amikor ő szeretne. Anyagilag viszont azóta is támogat. Ez óriási segítség, mert egyébként, különösen az első időkben, egyáltalán nem tudtam volna fenntartani magunkat. Így mégsem vagyok teljesen magamra hagyatva, ami csak tovább bonyolítja a státuszomat. A gyereknevelés maga azonban minden örömevel és terhével rám hárult, gyakorlatilag nincs segítségem, ezért a legegyszerűbben a nagymamák hiányoznak. Az édesanyám már meghalt, az apai nagymama pedig nagyon idős, és vidéken él. Ő az, aki sérelmezte, hogy házasság nélkül született unokája. Valójában Tamás is összezavarodott a kislány születésekor, saját bevallása szerint nehezen dolgozta fel, hogy apa lett. Hirtelen egy újabb kapcsolatba is belebonyolódott, a barátja pedig a féltékenységevel megmérgezte az első hónapok örömeit. Hiába voltam én biztos abban, hogy Tamás számomra csak a kislányom apja és semmi több. A másik nehézséget az a fajta lelkiismeret-furdalás okozta, hogy nem tudtam megadni a gyerekemnek, hogy teljes családban nőjön fel. Ez a rossz érzésem azonban, ahogy az idő telik, egyre inkább csökken, körülöttem ugyanis egyre több ismerősöm kapcsolata bomlik fel.

KIÁBRÁNDULTSÁG

– Rossz minták öröklődtek át erre a generációra – vélekedik Vig Sára gyermekpszichológus – A terápiai üléseken gyakorta tapasztaljuk, mennyire követjük a szüleink mintáját. Ha egy lány azt látta, hogy az anyja jól helytállt egyedül, akkor öntudatlanul is követheti ezt a mintát. Nagyon sok családból hiányzott valamiért az apa, és ez azt az üzenetet hordozza, hogy nehezen, küzdelmesen ugyan, de egyedül is lehetséges gyereket nevelni. A válaszok nagy száma miatt pedig él egy kiábrándultság a „család” koncepciójából. Egyre kevesebben hisznek benne, hiszen látták a szüleik sikertelen házasságát, és nap mint nap szembesülnek az ismerősök, barátok kapcsolatainak szétesésével. Ezért nemcsak a gyerekvállalás időpontja toldott ki, hanem az is, amikor valaki igent mond a társára. A nőknek egy idő után elkezd ketyegni a biológiai órájuk, kétségbeesnek, mert tudják, később nem születhet gyerekük. A partner utáni vágy is él bennük, de a kapcsolat „sikeressége” nem tartha-

VIG SÁRA
gyermek-
pszichológus

HEGEDŰS RÉKA
SE Mentálhigiéné Intézet munkatársa

Pszichés szempontból kedvezőbb, ha az anya nem a helyzet áldozatának érzi magát, aki szerencsétlenségére egyedül maradt egy gyerekkel, hanem a sorsa kompetens alakítójának.

tó kontroll alatt, hiszen a nők közel a negyvenhez már többször megtapasztalhatták, hogy egy kapcsolat bármikor megszakadhat. Ezért gondolkodhatnak úgy, hogy ha teherbe esnek, megtartják a gyermeket, partnert később is találhatnak maguknak, gyereket viszont csak most szülehetnek. Így még egy bizonytalanabb kapcsolatból is vállalják a babát. Az pedig, hogy ilyenkor az apáktól már el sem várják, hogy elköteleződve részt vegyenek, szinte emblematis. Pszichés szempontból ugyanakkor kedvezőbb, ha az anya nem a helyzet áldozatának érzi magát, aki szerencsétlenségére egyedül maradt egy gyerekkel, hanem a sorsa kompetens alakítójának. Az viszont kérdés, milyen hatással lesz mindez a következő generációra. Azok az anyák, akik lányokat nevelnek egyedül, azt az üzenetet adják át, hogy nincs szükség férfinak. A fiúknak pedig azt, hogy ők a legfontosabbak. Hiszen az ödipális konfliktus, a harc az apával, olyan férfi hiányában, akihez igazán kötődnének, elő sem áll.

HIÁNYZÓ APÁK

Hegedűs Réka, az SE Mentálhigiéné Intézet munkatársa Budapesten indított egyszülős klubot. Az ide járók egy része úgy vállalt gyermeket, hogy az apák a kezdetektől fogva nem voltak jelen az életükben.

– Nagy különbség az, hogy azok, akik elváltak, komoly veszteséget éltek át, ezért gyász folyamatban vannak vagy voltak, a kapcsolat elvesztését kell meggyászolniuk – mondja – Akik viszont apa nélkül vállaltak gyermeket, inkább a lelkiismeretfurdalással küzdenek, azzal, hogy nem

tudtak igazi családot adni a gyerekeknek. Az apa sokszor egyáltalán nincs jelen, az anyák maguk sem mindig tudják, mi a szerepe, mi a feladata az életükben a hiányzó másik szülőnek, a gyerekek felé mit közvetítsenek. Az apa hiányában a nagyszülők, főként a nagymamák szerepe megerősödik, ők lépnek elő – sokszor egyetlen – támogatóvá, gyakran már a szülésre is ők kísérik az édesanyát. Az ilyenkor megerősödő anya-lánya kapcsolat azonban sokszor megterhelődik, a fiatal édesanyák visszacsúsznak gyerek szerepbe, egyszerre összerosódnak, hogy ki kinek a gyereke, és ki nevel kit. A nagyszülői segítségről ugyanakkor mégsem mondhatnak le, mert tőlük kapnak támogatást, segítséget a hétköznapiakban. A közvetlen környezet, az óvoda, iskola is hajlamosak a gyerekek – főleg a fiúk – rosszaságát, nehezen kezelhetőségét annak tulajdonítani, hogy az anyjuk egyedül neveli őket. Ennek is nehéz viselni a terhét, de még inkább nehéz az a fajta felelősség, hogy minden döntést egyedül kell meghozniuk, és egyedül vállalniuk a következményeit.

SZÉKELY ZSUZSANNA
a Mózeskosár Egyesület vezetője

CSAK MI VAGYUNK KETTEN

A témával számtalan újságcikk foglalkozott már, a statisztikai adatok azonban nagyon hiányosak abban a tekintetben, hogy mekkora azoknak a

nőknek az aránya, akik kezdettől fogva egyedül vállaltak gyereket. Hogy a jelenség létezik, számtalan újságcikk bizonyítja, és az internetes hozzászólásokból az is kiderül, hogy megítélésük egyáltalán nem pozitív. Sokszor bélyegzik őket önzőnek, akik „maguknak szülnék gyereket”. A jelenség létezését támasztja alá, hogy az egyedülálló számára is lehetővé váltak a gyermekvállalás alternatív útjai, az örökbefogadás, és egészségügyi problémák esetén a lombikprogram is. A Mózeskosár Egyesület vezetője, Székely Zsuzsanna a Nők Lapjának elmondta, hogy a hozzájuk fordulóknak körülbelül egynegyede, egyötöde egyedülálló. Ők azért is vannak nehezített helyzetben, mert az örökbefogadásnál a gyermek érdekeit kell figyelembe venniük, és a legkedvezőbbnek az minősül, ha egy házaspár fogadja a kicsit örökbe. Az egyedülállóknak gyakran azok maradnak, akik másnak nem kellettek, többnyire roma származású, sérült vagy idősebb gyerekek.

A szülővé válás normál esetben is krízis – hangsúlyozza Székely Zsuzsanna –, az örökbefogadás hatványozottan az. Sikeressége nagymértékben függ attól, hogy a szülő milyen közvetlen fizikai segítségre számíthat. Ha az anya például megbetegszik, akkor tudnia kell, ki lesz az, aki helyettesíti, aki támogatja. A legfontosabb a családi háló, ha a gyerek apja és az ő családja ebből kiesik, akkor a tágabb családi, baráti kapcsolatok számítanak.

– A legjobban attól tartok, mi lesz, ha megbetegszem – mondja a nehézségekről a harminchét éves Bogi is, aki egy gyönyörű, fél éves kisfiút szorongat a karjaiban. A Barni születése körüli időszak volt életének a legviharosabb szakasza. Vétlenül lett terhes, mert az hitte, hogy meddő. Egy olyan kapcsolatban történt mindez, ami még annyira friss volt, hogy talán kapcsolatnak sem lehet nevezni. Az apa végül nem vállalta a kisfiút, és azóta egyszer sem látta. A férfi egyébként már régen elmúlt harminc, de jelenleg is az édesanyjával él abban a bizonyos mamahotelben, ahonnan valamiért nem tud/akar elszakadni. Bogi viszont teljesen egyedül van, vidéki szülei megvetik, hiszen „nincs senkije, és ezzel örökre elrontotta a gyermeke életét”, hogy csak a nyomdafestéket tűrő szavaiat idézzük. Ennek ellenére Barni létezése számára a legnagyobb boldogság.

– Sokszor gondolom azt, jobb is, hogy nincs apja – mondja – Ha lenne, akkor vacsorát kellene főzni, ha van erőm hozzá, ha nincs, és nem feküdhethetnék le a kicsivel akár este fél hétkor. Nem tudom, hogy létezik-e olyan férfi, aki tekintettel volna ránk. Otthon nem ezt láttam, apám kóttel, gumival vert minket, semmisségért. Közben meg anyám ült, nem szólt, csak kötögetett. Anyagilag senki sem támogat, de amíg kapom a gyest, addig nincs baj, csak az a probléma, hogyha a kisfiam két éves lesz, vissza kell mennem dolgozni, és el kell szakadnunk, pedig rosszul esik másra hagyni – mondja, és elsírja magát.

- Az volna jó, ha sokan szeretnék Barnit, úgy volna jó, ha sokan lennének körülötte. De nincs mellettünk senki, még a saját családomban sem. Csak mi vagyunk ketten egymásnak.

BOMLÉKONY KAPCSOLATOK

Bogi története jól mutatja, hogy sokan nem tudatosan vállalnak egyedül gyereket, egyszerűen csak belekeverednek. Így vélekedik Monostori Judit is, a Népeségtudományi Kutatóintézet szociológusa.

- A terhesség első szakaszában és a végén, valamint a szülést követő időszakban a kapcsolatok egy része nagyon képlékeny - állítja. - Lehet, hogy a gyerek érkezése megerősíti a kapcsolatot, de az is, hogy éppen ellenkezőleg, felbontja. Ma ugyanis már nincs olyan társadalmi nyomás, hogy ha jön a gyerek, akkor mindenképpen házasságot kell kötni. Mivel nagyon sok nő nevel egyedül gyereket, ezért ez a helyzet egyre elfogadottabb. Arra vonatkozóan azonban nincs adatunk, hogy kik azok, akik tudatosan egyedül vágnak ebbe bele, mekkora a számuk. Erre érzékeny panelvizsgálatokat kellene végezni, ilyenek azonban még nem készültek. Az adatokból azt látjuk, hogy az anyák körülbelül tíz százaléka neveli önállóan nulla és két éves kor közötti gyermekét. A becslések szerint ez a szám az elmúlt húsz évben ugyanakkora, nem emelkedett

annak ellenére sem, hogy az alternatív gyerekvállalási lehetőségek is megnyíltak. Amit biztosan érzékelünk, az az, hogy a kapcsolatok bomlékonyabbak lettek, az egyszülős családok aránya pedig folyamatosan növekszik. Magyarországon ebben a tekintetben az uniós közepmezőnybe tartozik. Kiemelkedően magas Belgiumban, az Egyesült Királyságban, Norvégiában, Franciaországban és Svédországban, Alacsony Görögországban, Lengyelországban, Bulgáriában és Szlovákiában. Az adatokból az is látszik, minél idősebb a gyerek, annál nagyobb esélye van arra, hogy egyszülős családban éljen. Azt is tapasztaljuk, hogy az egyszülős családokban gyakoribb a mamahotel jelensége, amikor a gyerek még jóval a felnőtté válását követően is az édesanyjával él. Ez csak részben tudható be a rosszabb anyagi helyzetnek, valószínűsíthető, hogy nehezített leválás van a háttérben. Az is feltételezhető, ha tovább tolódik kifelé a gyerekvállalás időpontja, úgy ez be fogja indítani az egyszülős gyerekvállalást. De talán mégsem azt fogja ez jelenteni, hogy még inkább atomizálódik a társadalom, és a gyerekek egyre inkább egyszülős családban fognak felnőni. Az adatokból ugyanis az is látszik, hogy az egyszülős családokból könnyen lesznek mozaikcsaládok, vagyis aki egyszer elválik, az nem biztos, hogy örökre egyedül is marad.

Rist Iilla

**MONOSTORI
JUDIT**
szociológus

*Egyedülálló anyaként is
ki lehet hozni a maximumot
a mindennapokból!
Konkrét tippeket talál
a témában a nőklapja hu-n*